

ПРИКЛАДНА ЕКОНОМІКА

УДК 330.3

JEL Classification L25, R12

DOI 10.33111/EE.2024.52.KukobaV_YarovyM

V. Kukoba

DrSc of Economic, Professor of Business Economics and Entrepreneurship Department Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

В. П. Кукоба

д.е.н., професор кафедри бізнес-економіки та підприємництва, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

ORCID: 0000-0003-3107-6000

M. Yarovy

PhD student of Business Economics and Entrepreneurship Department Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

М. М. Яровий

аспірант кафедри бізнес-економіки та підприємництва, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

ORCID: 0009-0003-4118-9014

ІМПЕРАТИВИ ЕКОНОМІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АКСЕЛЕРАТИВНОЇ РЕЛОКАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ

АНОТАЦІЯ. Сукупність проблем при релокації підприємств досліджується майже століття, однак через постійну зміну умов діяльності підприємств, їхню орієнтацію на збільшення прибутків, зниження витрат, розширення мереж і масштабів збуту не втрачає актуальності потреба у новітніх рекомендаціях, які забезпечать переміщення компанії з менш ефективного регіону перебування до більш прибуткового без суттєвих втрат для підприємства. Метою статті є оприлюднення нових важливих для сьогодення напрямів дослідження і розробки рекомендацій стосовно релокації підприємств у спосіб, що запобігає економічним втратам у цьому процесі. У статті розглянуто та узагальнено результати досліджень стосовно релокації підприємств і запропоновано нові імперативи економічного забезпечення релокації компаній.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: територіальне переміщення підприємства, релокація підприємства, імперативи дослідження, економічне забезпечення релокації, пришвидшена релокація підприємства.

IMPERATIVES OF ECONOMIC SUPPORT FOR ACCELERATIVE RELOCATION OF ENTERPRISES

ANNOTATION. Enterprise relocation processes have been studied for almost a century, but due to the constant changes in the conditions

and priorities of enterprises, the need for the latest recommendations does not lose relevance, which will ensure without significant losses the movement of the company from a less efficient region of stay to a more profitable one. The purpose of this article is to publish new important development recommendations on the relocation of enterprises in a way that prevents their economic losses. The article substantiates new imperatives of economic support for the relocation of companies. These imperatives are divided into the following groups: theoretical and methodological basis of organizational and economic support for the relocation of enterprises; diagnostics of enterprise relocation processes in Ukraine; organizational basis of economic support for accelerated relocation of Ukrainian enterprises. Within the first group, the following imperatives are assumed: studying the essence of the phenomenon of «enterprise relocation» and special signs of its manifestation; exploration of methods for determining the feasibility of accelerated relocation of the enterprise and assessing its effectiveness; definition of stages and stages of accelerated company relocation processes. The second group includes: determination of the current state and trends in the relocation of enterprises in Ukraine; analysis of performance of enterprises of the relocated enterprises selected as an information base. The final group of imperatives of the formation of a system for ensuring effective relocation of enterprises provides: organizational design of a system of economic provision of accelerated relocation of enterprises; design of work packages for accelerated relocation of enterprises depending on the method of their movement; forecasting efficiency in the chain «dismantling/moving-input» for individual groups of enterprises and conditions of their relocation.

KEY WORDS: the enterprise's territorial movement, relocation of enterprise, research imperatives, economic provision of relocation, accelerated relocation of enterprise.

Вступ. Початок широкомасштабного вторгнення росії в Україну по-новому актуалізував потребу у швидкому прийнятті рішень і здійсненні ефективних кроків щодо переміщення бізнесів у нові більш безпечні місця. У такій ситуації головними проблемами є визначення доцільності та спроможності зміни місця розташування активів та ресурсів бізнес-організації, а також встановлення кінцевої точки у маршруті їх переміщення. У світовій та національній, українській, практиці накопичений багатий досвід переміщення різних підприємств за різними маршрутами і за різних обставин релокації. Однак особливий інтерес для українських підприємців і державних менеджерів становить аспект переміщення підприємств у надто короткі терміни і на великі відстані за обмежених логістичних ресурсів. І тому саме вирішення проблеми організаційного і ресурсного забезпечення переміщення підприємств з мінімальними затратами є надзвичайно актуальним для України з перших днів початку повномасштабного вторгнення у війні росії проти України.

Постановка завдання. Світова практика має досвід релокації підприємств, особливо це стосується країн із високим рівнем ризиків, пов'язаних з природними катаклізмами, а також з дешевими матеріальними, енергетичними і трудовими ресурсами. Науковим вирішенням проблеми прийняття рішень щодо територіального переміщення підприємств займаються майже століття. Формально першими вивчати аспекти доцільності територіального переміщення бізнесу розпочали Г. Маклафлін і С. Робок (1949) [8], за ними Дж. Вард (1968) [12], В. Хейнс (1970) [6], Р. Схменнер (1980) [10], Д. Карлтон (1983) [5] та інші. Проте утворене ними наукове підґрунтя для здійснення релокації підприємств достатньо крихке і потребує ґрунтовного удосконалення.

Навіть поверховий аналіз останніх публікацій з територіального переміщення підприємств вказує на багатоаспектність цього процесу і на його суттєвий вплив на національні економіки. Наявні результати поточних досліджень цих процесів в основному стосуються визначення мотивів і чинників, що впливають на прийняття рішень про релокацію, серед яких виокремлюють: доступність трудових ресурсів, рівень податкового тиску, наявність і стан необхідної інфраструктури, відношення громад до різних форм і методів бізнесової діяльності тощо [2; 4; 5; 7–9; 13]. Є дослідження, що стосуються розробки стратегій релокації, які повинні враховувати конкретні особливості діяльності підприємств [6; 11]. У цих та інших публікаціях з питань релокації підприємств не зверталась увага на такі значущі аспекти, як організація власне процесу релокації, його вартісні і часові характеристики та обмеження, можливості залучення логістичної інфраструктури для якомога швидшого переміщення майна і ресурсів підприємств, проблеми розгортання підприємства на новому місці, особливо виробничого характеру. З огляду на це виникає нагальна потреба не лише для українських науковців і практиків у науковому узагальненні теоретичних засад і розроблення прикладного інструментарію організаційного та ресурсного забезпечення релокації машинобудівних підприємств.

Результати. Найчастіше під релокацією підприємства розуміють процес фізичного переїзду компанії з попереднього місця розташування на нове. Із загальносупільного досвіду визначено, що релокація підприємства може бути повною чи неповною, вмотивованою чи невмотивованою, очікуваною і запланованою або, навпаки, неочікуваною та примусовою. Аби забезпечити беззбиткову діяльність релокованих підприємств, уже тривалий час досліджуються різні проблеми і процеси релокації підприємств, і результати таких досліджень на практиці створили

підґрунтя для утворення і розвитку розгалуженої мережі сервісу з переміщення підприємств (на даний час організовано багато компаній, які надають послуги з релокації «під ключ»).

Однією з перших і найбільш згадуваних наукових публікацій про результати дослідження релокації підприємства є монографія Г. Маклафліна та С. Робока «Why industry moves South» (1949) [8]. У ній описано переміщення виробничих підприємств США у місця з дешевою робочою силою та низькою активністю профспілок. Автори розглядали релокацію підприємств як географічне та економічне явище, основними чинниками релокації визначаючи ресурсне забезпечення, ринкові обставини, енергетичні витрати і кліматичні умови.

Значно пізніше, у 1969 р., Дж. Вард виокремив серед різних зовнішню релокацію, коли підприємство переїжджає за кордон, і внутрішню релокацію. Серед чинників зовнішньої релокації автор виділив такі: зниження витрат на виробництво, низьку вартість праці чи низький рівень оподаткування, а для внутрішньої релокації основні чинники — зменшення витрат на сировину, більш комфортне і стратегічно вигідне місце розташування компанії та ін. [12].

Уже у 1970 р В. Хейнс у монографії «Business Relocation: A Guide to Moving a Business» [6] описує процес підготовки, планування і наслідки релокації компанії, акцентуючи увагу на виборі нового місця розташування, причинах і цілях переміщення, необхідності складання графіків релокації та розробки бюджету на переміщення, а також ризиках і проблемах, з якими може стикнутися підприємець під час територіального переміщення.

За понад 70 років досліджень процесів релокації компаній до наявних технік переміщення і чинників, що спонукають до таких дій, а також рекомендацій з підвищення ефективності релокації додалось багато нових розробок і рекомендацій, однак ці новації не встигають за змінами у глобальній економіці, тому і потребують розробки нових рекомендацій і методик, адекватних поточному стану суспільних, економічних та соціальних відносин.

На сучасний момент територіальне переміщення підприємства — вкрай важливий і відповідальний крок, оскільки від цього залежить подальша ефективність діяльності компанії та її перспективи розвитку. Існує дуже багато позитивних прикладів релокації підприємств, після яких ті досягли успіху та розширили бізнес; і майже стільки ж негативних, коли компанії не змогли функціонувати на новому місці і згорнули діяльність. Отже, процеси релокації підприємств слід вивчали дуже прискіпливо і багатоаспектно, особливо у контексті економіки ведення бізнесу.

Для цього треба встановити ключові імперативи дослідження, які бажано згрупувати за такими напрямками:

- теоретико-методична основа організаційно-економічного забезпечення релокації підприємств;
- аналітичне оцінювання спрямованості і швидкості здійснення процесів релокації підприємств в Україні;
- формування організаційної основи економічного забезпечення прискореної релокації підприємств України.

Першим імперативом першого напрямку дослідження економічної проблематики з релокації підприємств доцільно встановити дослідження сутності феномену «територіальне переміщення підприємства», яке зараз українські практики найчастіше називають «релокація підприємства», визначивши різницю між трансфером підприємства, його релокацією та офшорингом. У розвиток цього виявити і надати опис мотивам фізичного територіального переміщення підприємства (ресурсні, конкурентні, культурні, екологічні тощо); спрямованості переміщення (у межах держави — внутрішнє, за межі держави — зовнішнє переміщення); обсягам релокації (повне або неповне переміщення); способам переміщення (наземним, повітряним, морським, річковим шляхом чи комбінованим); характеру прийняття рішення про релокацію (добровільним чи примусовим) та ін. У цьому аспекті, з урахуванням поточного моменту — агресивних дій з боку росії та інших міжнародних терористичних угруповань, доцільно звернути особливу увагу на економічні аспекти прискореної (швидкої) або акселеративної релокації суб'єктів господарювання.

Другим імперативом першого напрямку дослідження процесів релокації підприємств варто встановити розвідування методів визначення економічної доцільності прискореної релокації підприємства та оцінювання її ефективності. Відповідно до нього доречно загальну сукупність методів визначення економічної доцільності поділити на такі групи: статичні методи та динамічні методи визначення й оцінювання параметрів релокації підприємств. Кожну з груп слід структурувати за локальними кластерами, в яких виокремити найбільш інформативні методи і показники, обґрунтовуючи раціональні методики виконання розрахунків оціночних показників, що слугуватимуть базою для прийняття рішення про швидку релокацію підприємства.

Останнім імперативом першого напрямку дослідження процесів пришвидшеного переміщення підприємств доречно встановити процедуру визначення стадій та етапів загальної технології релокації суб'єктів господарювання. У цьому контексті необхід-

но розглянути сукупність організаційних принципів, що упорядковують дії учасників процесу релокації підприємства; визначити пакети робіт та їхню оптимальну послідовність, що забезпечуватиме найшвидшу і найбільш економну релокацію суб'єкта господарювання до нової географічної точки.

У межах другого, прикладного, напряму — аналітичного оцінювання спрямованості і швидкості релокації підприємств в Україні, пріоритетом слід встановити студіювання поточного стану і тенденції змін місць розташування суб'єктів господарювання в Україні. Інформаційною базою дослідження релокацій варто обрати машинобудівні підприємства, оскільки саме ця група суб'єктів господарювання має достатньо складну систему внутрішньої організації, що дозволить дослідити максимальну кількість операцій у релокаційних процесах. У рамках цього ж імперативу слід акцентувати увагу на швидкості окремих стадій процесу релокації (стадія прийняття рішення про релокацію, стадію підготовки до релокації, стадію трансферу активів та стадію адаптації на новому місці).

Другим імперативом напряму з аналітичного оцінювання спрямованості і швидкості релокації підприємств в Україні слід вибрати аналіз результативності господарювання українських підприємств, що змінили місце розташування. У межах цієї імперативи на основі даних про результативність функціонування групи підприємств, обраної для дослідження, необхідно виокремити об'єктивні дані про чинники, що позитивно і негативно впливатимуть на результати діяльності підприємств в періоди до, у процесі і після територіального переміщення підприємств. Це дозволить виявити глибинні ознаки та позитивні тренди, що стануть у подальшому емпіричною основою в обґрунтуванні рішень про пришвидшену релокацію підприємств.

Останнім імперативом другого напряму студіювання процесів прискореної релокації підприємств доречно визначити оцінювання динаміки процесів релокації групи підприємств, що обрані як інформаційну базу — у нашому випадку — машинобудівних підприємств. Відповідно до цього імперативу потрібно встановити склад фінансово-економічних проблем, що виникли у підприємств у процесі релокації, структурувати їх за окремими спрямуваннями та кількісно оцінити рівень їхнього впливу на результативність релокації. При цьому бажано розглянути ці проблеми у контексті самофінансування релокації підприємствами і надання державної фінансової підтримки релокованим підприємствам. На завершення оцінювання динаміки процесів релокації підприємств доцільно порівняти релокаційну резуль-

тативність з наявними, як правило, фінансовими, ризиками переміщення підприємств.

Третій, останній, напрям дослідження переміщень підприємств стосується формування організаційної основи економічного забезпечення прискореної релокації цих суб'єктів господарювання в Україні. У межах його першої імперативи необхідно здійснити організаційне проектування системи економічного забезпечення прискореної релокації підприємств, відповідно до неї слід провести роботи із передпроектної підготовки, здійснити проектування організації в системі економічного забезпечення прискореної релокації підприємств, потім впровадити розроблені організаційно-технічні рішення та провести аналіз результативності реалізованих організаційних змін.

Другим імперативом третього напрямку дослідження процесів прискореної релокації підприємств має бути дизайн варіативних пакетів робіт із прискореної релокації підприємств залежно від способу їх переміщення. Серед головних робіт цього імперативу повинні бути: вертикальний і горизонтальний аналіз параметрів діяльності підприємства; діагностика стану упорядкованості в системі та окремих підсистемах підприємства; визначення недоліків у системі забезпечення прискореної релокації підприємства; розробка організаційно-технічних рішень з упорядкування системи забезпечення релокації підприємства; впровадження оптимізованих процедур з упорядкування здійснення організаційних змін при релокації підприємства.

Останнім імперативом всього дослідження має стати прогнозування ефективності виконання пакетів робіт ланцюга «демонтаж / переїзд / введення» для окремих груп машинобудівних підприємств і умов їх релокації. На виконання завдань за цим імперативом слід здійснити передпрогнозоване орієнтування (визначити об'єкт, його основні характеристики і масштаби, сформулювати цілі, завдання, проблеми і робочі гіпотези, обрати методи прогнозування); побудувати вихідну / базову модель прогнозованого об'єкта; зібрати дані про прогнозований фон; побудувати динамічні ряди показників; побудувати моделі об'єкта; оцінити вірогідність і точність прогнозу; розробити рекомендації з інтерпретації результатів прогнозування. За результатами прогнозування ефективності виконання спроектованих робіт з'ясується доцільність розповсюдження наукових результатів, одержаних за всіма імперативами.

Графічно розподіл основних імперативів дослідження процесів економічного забезпечення швидкої релокації підприємств подано на рис. 1.

Рис. 1. Поділ головних імперативів дослідження процесів економічного забезпечення швидкої релокації підприємств за ключовими напрямками

Джерело: розроблено М. М. Яровим.

Передбачуваними науковими результатами дослідження процесів економічного забезпечення прискореної релокації підприємств є систематизовані основні способи релокації підприємств, опис основних особливостей релокації типу підприємств, виявлення передумов та ознак швидкого переміщення підприємства, опис наявних вітчизняних практик пришвидшеної релокації підприємств, законодавчі рекомендації для юридичного супроводу релокації, моделі пришвидшеної релокації підприємства із зони стихійних лих (військових конфліктів) тощо.

Висновки. Прийняття рішення про релокацію підприємства завжди важливе і складне. Значимість такого рішення суттєво підвищується за потреби акселерованого переміщення активів компанії, а ще вище зростає в умовах негативного впливу навколишнього середовища (техногенні, кліматичні, геологічні катастрофи, військові дії в регіоні розміщення підприємства, пандемії та епідемії тощо). Для прийняття обґрунтованого рішення про швидку релокацію підприємства слід ретельно дослідити ринок

нового регіону розміщення, проаналізувати нових конкурентів, визначити і порівняти позитивні та негативні наслідки релокації, вибудувати стратегію і маршрути переміщення компанії, сформулювати перелік кроків для розгортання бізнесу на новому місці тощо. Не кожен підприємець або керівник компанії має заздалегідь підготовлені варіанти рішень про швидку релокацію підприємства, і тому опрацювання таких рішень чи формування інструментарію для їхнього проєктування — вкрай актуальне питання. Отже, розробка комплексу теоретико-методичного забезпечення з варіантами типових прикладних рішень для економічного забезпечення відповідно до нових, наведених у цій статті імперативів, буде значущим і витребуваним у найближчий і середній часовій перспективі.

Література

1. Мельник М. І., Лещух І. В. Особливості, проблеми та стимули релокації національного виробництва в умовах війни. *Регіональна економіка*. 2022. № 2. С. 94–100.
2. An Y., Kang Y., Lee S. A study on the impact of soft location factors in the relocation of service and manufacturing firms. *International Journal of Urban Sciences*. 2014. № 18(3), С. 327–339. DOI: <https://doi.org/10.1080/12265934.2014.893834> (дата звернення 03.03.2024).
3. Balbontin C., Hensher D. A. Firm-specific and location-specific drivers of business location and relocation decisions. *Transport Reviews*. 2019. № 39(5), С. 569–588. DOI: <https://doi.org/10.1080/01441647.2018.1559254> (дата звернення 03.03.2024).
4. Brouwer A. E., Mariotti I., Van Ommeren J. N. The firm relocation decision: An empirical investigation. *The Annals of Regional Science*. 2004. № 38(2), С. 335–347. DOI: <https://doi.org/10.1007/s00168-004-0198-5> (дата звернення 03.03.2024).
5. Carlton D. W. The location and employment choices of new firms: an econometric model with discrete and continuous endogenous variables. *The Review of Economics and Statistics*. 1983. Т. 65, № 3. С. 440–449.
6. Haines V. G. Business relocation: A guide to moving a business. Business Books Limited. 1970. 192 с.
7. Kapitsinis Nikos. Firm mobility in the conditions of the 2007 global economic crisis. Firm relocation from Greece to Bulgaria and its impact on business performance (In Greek). Geographies. 2017. С. 91–108. DOI: [10.1080/09654313.2017.1288703](https://doi.org/10.1080/09654313.2017.1288703) (дата звернення 03.03.2024).
8. McLaughlin Glenn E. Robock Stefan. Why Industry Moves South. Committee of the South, National Planning; First edition. 1949. 148 с.
9. Ornoy Hana, Tarba Shlomo. The relocation processes and international business travellers in the era of globalisation and their impact on employee experiences. *World Review of Entrepreneurship*. 2013. № 9.

C. 179–194. DOI: 10.1504/WREMSD.2013.052358 (дата звернення 03.03.2024).

10. Schmenner Roger W. Choosing New Industrial Capacity: On-Site Expansion, Branching, and Relocation. *The Quarterly Journal of Economics*. 1980. Vol. 95, № 1. С. 103–19. DOI: 10.2307/1885351 (дата звернення 03.03.2024).

11. Tsubouchi K., Okada T., Mori S. Pathway of adaptation to community relocation: Prospects and limitations of community-centred planning. *International Journal of Disaster Risk Reduction*. 2021. № 66. DOI: 10.1016/j.ijdrr.2021.102582 (дата звернення 03.03.2024).

12. Ward Joe L. Business dislocation and relocation under urban renewal: a study of 1900 boston firms. Massachusetts Institute of Technology. 1968. 327 с. URL: <https://dspace.mit.edu/handle/1721.1/77749> (дата звернення 03.03.2024).

13. Nilsen O. L., Tørset T., Gutiérrez M. D., Cherchi E., Andersen S. N. Where and why do firms choose to move? Empirical evidence from Norway. *Journal of Transport and Land Use*. 2020. № 13(1). С. 207–225. DOI: <https://doi.org/10.5198/jtlu.2020.1424> (дата звернення 03.03.2024).

References

1. Melnyk, M. I., Leshchukh, I. V. (2022). Features, problems and incentives for the relocation of national production in the conditions of war. *Regional'na Ekonomika (Regional Economy)*, 2, 94-100. [in Ukrainian]

2. An, Y., Kang, Y., & Lee, S. (2014). A study on the impact of soft location factors in the relocation of service and manufacturing firms. *International Journal of Urban Sciences*, 18(3), 327–339. DOI: <https://doi.org/10.1080/12265934.2014.893834> (accessed March 3, 2024)

3. Balbontin, C., & Hensher, D. A. (2019). Firm-specific and location-specific drivers of business location and relocation decisions. *Transport Reviews*, 39(5), 569–588. DOI: <https://doi.org/10.1080/01441647.2018.1559254> (accessed March 3, 2024)

4. Brouwer, A. E., Mariotti, I., Van Ommeren, J. N. (2004). The firm relocation decision: An empirical investigation. *The Annals of Regional Science*. 38(2), 335–347. DOI: <https://doi.org/10.1007/s00168-004-0198-5> (accessed March 3, 2024)

5. Carlton D. W. (1983). The location and employment choices of new firms: an econometric model with discrete and continuous endogenous variables. *The Review of Economics and Statistics*, vol. 65, # 3, 440–449

6. Haines, V. G. (1970). *Business relocation: A guide to moving a business*. Business Books Limited. 192.

7. Kapitsinis, Nikos. (2017). Firm mobility in the conditions of the 2007 global economic crisis. Firm relocation from Greece to Bulgaria and its impact on business performance (In Greek). *Geographies*. 91–108. DOI: 10.1080/09654313.2017.1288703 (accessed March 3, 2024)

8. McLaughlin, Glenn E., Robock, Stefan. (1949) *Why Industry Moves South*. Committee of the South, National Planning; First edition. 148.

9. Ornoy Hana, Tarba Shlomo (2020). The relocation processes and international business travellers in the era of globalisation and their impact on employee experiences. *World Review of Entrepreneurship*, 9, 179–194. DOI: 10.1504/WREMSD.2013.052358 (accessed March 3, 2024)
10. Schmenner, Roger W. (1980). Choosing New Industrial Capacity: On-Site Expansion, Branching, and Relocation. *The Quarterly Journal of Economics*, Vol. 95, # 1, 103–19. DOI: 10.2307/1885351 (accessed March 3, 2024)
11. Tsubouchi K., Okada T., Mori S. (2021). Pathway of adaptation to community relocation: Prospects and limitations of community-centred planning. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 66. DOI: 102582. 10.1016/j.ijdr.2021.102582 (accessed March 3, 2024)
12. Ward Joe L. (1968). Business dislocation and relocation under urban renewal: a study of 1900 boston firms. Massachusetts Institute of Technology. 327 c. URL: <https://dspace.mit.edu/handle/1721.1/77749> (accessed March 3, 2024).
13. Nilsen O. L., Tørset T., Gutiérrez M. D., Cherchi E., Andersen S. N. (2020). Where and why do firms choose to move? Empirical evidence from Norway. *Journal of Transport and Land Use*, 13(1), 207–225. DOI: <https://doi.org/10.5198/jtlu.2020.1424> (accessed March 3, 2024)

Стаття надійшла до редакції 29.03.2024 р.

УДК 336.147.2
JEL Classification H72
DOI 10.33111/EE.2024.52.BoichenkoD

D. Boichenko
*Postgraduate student of
DNU «Academy of Financial
Management»,
Kyiv, Ukraine*

Д. В. Бойченко
*аспірант,
ДННУ «Академія фінансового
управління»*

ФІНАНСИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ: ЯКІ ЗМІНИ ОЧІКУВАТИ В 2024 РОЦІ?

АНОТАЦІЯ. У статті проаналізовано фінанси місцевих бюджетів України та прогнозовані зміни у 2024 р. Висвітлено вплив війни як основного зовнішнього фактора на фінансову стабільність і планування, розглядаючи зміни у пріоритетах і розподілі бюджетних коштів. Акцент зроблено на вплив цих змін на загальний фінансовий сектор країни, економічне зростання і соціальний розвиток на місцевому рівні. Проаналізовано поточний стан місцевих бюджетів, ураховуючи економічні, політичні та військові зміни в Україні. Висновки підкреслюють важливість ефективного управління місцевими фінансами для стабілізації та розвитку економіки України.